

ПРАКТИКА ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ІННОВАЦІЙ

УДК 341 (477):327

DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/7.9>

Дунська А.Р.

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри менеджменту,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Жалдак Г.П.

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри менеджменту,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО: СУТНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті досліджено концептуальні засади транскордонного співробітництва як напрямку євроінтеграційних процесів в Україні та вагомого чинника підвищення рівня регіональної конкурентоспроможності. Дослідження ґрунтується на концепціях конкурентоспроможності, макроекономічної стабільності, теоріях розвитку соціального капіталу та державно-приватного партнерства. Розглянуто сутність транскордонного співробітництва. Здійснено огляд основних механізмів, які дають змогу розвивати зовнішньоекономічні зв'язки у прикордонних регіонах України. Визначено, що забезпечення якісного оновлення економічної складової частини механізму регулювання співробітництва можна здійснювати шляхом підвищення ефективності реалізації функцій, які покладені на нього, а саме покращення фінансового забезпечення розвитку транскордонного співробітництва, заохочення суб'єктів господарської системи регіону до участі в його організаційних та економічних формах через розвиток зовнішньоекономічних зв'язків у прикордонних територіях України. Запропоновано механізм розвитку транскордонної взаємодії, який дасть змогу розвивати зовнішньоекономічні зв'язки у прикордонних регіонах України, підсилить синергетичний ефект від співпраці та допоможе у створенні нових форм транскордонної взаємодії. Поєднання державно-приватного партнерства з унікальними властивостями соціального капіталу дасть змогу отримати такі результати, як створення умов для залучення коштів з міжнародних фондів та донорських організацій у розвиток регіону; формування нової організаційно-інформаційної структури взаємодії органів влади, агентств регіонального/місцевого розвитку, неприбуткових організацій з приватним сектором; сприяння формування позитивного іміджу для залучення коштів міжнародних приватних інвесторів задля активізації транскордонного співробітництва.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, єврорегіон, регіональна конкурентоспроможність, прикордонні регіони, транскордонна взаємодія, механізм розвитку транскордонної взаємодії.

Постановка проблеми. Активізація міжнародного співробітництва є одним із важливих чинників збалансованого соціально-економічного розвитку, підвищення рівня життя населення, вона сприяє розвитку сфер торгівлі, культури, освітньої діяльності. Розширення кордонів з ЄС та виконання завдань Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС, процеси інтеграції, глобалізації та регіоналізації економіки актуалізують поглиблене вивчення питань транскордонного співробітництва регіонів України. Окремі питання транскордонного співробітництва регіонів розглянуті у Державній програмі розвитку транскордонного співробітництва на 2016–2020 роки. Однак у ній не приділено достатньої уваги перспективам розвитку транскордонного співробітництва, зокрема визначенню конкурентних переваг та конкретного механізму забезпечення співпраці, що сприяє активізації зовнішньоекономічних зв'язків.

За умов недостатньо розвинутої нормативно-правової бази, військового конфлікту та затяжної фінансової кризи, з одного боку, та посилення євроінтеграційних процесів, з іншого боку, забезпечення стійкого економічного розвитку України нерозривно пов'язане з постійною транскордонною взаємодією регіонів, яка суттєво підвищує ефективність використання фінансових, інтелектуальних, інформаційних, людських та інших видів ресурсів. Основні завдання, що протягом останніх років висувують перед собою науковці та практики, полягають у визначенні передумов, перспектив та конкурентних переваг транскордонного співробітництва прикордонних регіонів України; визначенні ефективних механізмів розвитку зовнішньоекономічних зв'язків у прикордонних регіонах України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема транскордонного співробітництва була

розглянута сучасними дослідниками [1–4]. Вперше термін «транскордонне співробітництво» було використано у Європейській рамковій конвенції про транскордонне співробітництво, що була підписана країнами-членами Ради Європи в Мадриді 21 травня 1980 року (так звана Мадридська Конвенція). У цьому документі визначено основні правові й організаційні засади розвитку єврорегіонів. В Україні проблеми транскордонного співробітництва вперше почалися досліджуватися співробітниками Інституту регіональних досліджень НАН України у м. Львові ще за часів отримання незалежності (початок 1990-х років). У 1993 році, коли Україна приєдналась до багатосторонньої Європейської рамкової конвенції, процеси транскордонного співробітництва з країнами ЄС особливо активізувалися, адже почали розроблятися нормативно-правова основа та механізми реалізації співпраці. Існує такі три основні напрями визначення сутності поняття «транскордонне співробітництво»: як співпраця й спільні дії (І. Артёмов, В. Будкін, З. Герасимчук, Л. Корольчук, Н. Мікула); як форма діяльності або елемент (К. Балабанов, М. Долішний, П. Біленький, Н. Мікула, З. Герасимчук, Л. Корольчук); як стратегічний орієнтир (С. Максименко, П. Луцишин, С. Федонюк).

Наявні розбіжності та багатоманітність визначення поняття «транскордонне співробітництво» зумовлюють нас окреслити узагальнене визначення цього поняття та визначити перспективи

розвитку транскордонного співробітництва за сучасних соціально-економічних умов функціонування економік України та ЄС.

Мета статті полягає в розгляді сутності та перспектив транскордонного співробітництва, що формуються під впливом тенденцій глобалізації та нестабільності ринку.

Виклад основного матеріалу. У європейських правових актах під транскордонним співробітництвом визначають «спільні дії в контексті розвитку добросусідських відносин між територіальними громадами або органами влади, які здійснюють свої функції в межах місцевості або регіону і визначаються як такі внутрішнім законодавством відповідної держави» [3–16]. Водночас 24 червня 2004 року було прийнято Закон України «Про транскордонне співробітництво» № 1861-IV, у якому під транскордонним співробітництвом розуміються «спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади України та територіальними громадами, відповідними органами влади інших держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством» [17]. Багато вітчизняних та закордонних вчених теж розглядали питання сутності поняття «транскордонне співробітництво», основні визначення яких наведено в табл. 1.

Таблиця 1 – Сутність поняття «транскордонне співробітництво»

Як співпраця та спільні дії
«Спільні дії територіальних громад або місцевих органів влади по обидва боки кордону, спрямовані на вирішення конкретної транскордонної проблеми або співпрацю в конкретній галузі, де вони мають спільні інтереси» (І. Артёмов, 2009 рік).
«Частина загальної взаємодії прикордонних районів у всіх сферах суспільного життя є основоположним компонентом такої взаємодії, оскільки при низькому рівні економічних відносин політична, культурна, освітня та інші сфери співпраці з сусідами не можуть скласти органічного характеру комплекс міжурядових відносин на регіональному рівні» (В. Будкін, 2008 рік).
«Співпраця між регіональними та місцевими органами влади в галузі економіки, політики, екології, освіти та інших сфер суспільного життя, що здійснюється між прикордонними адміністративними одиницями сусідніх держав у межах компетенції, визначеної для поживлення регіонального розвитку» (З. Герасимчук, Л. Корольчук, 2009 рік).
«Контакти (зв'язки) людей, які можуть привести до виникнення спільної діяльності: сімейні та соціально-гуманітарні контакти, прикордонна торгівля; економічне співробітництво; взаємодопомога в надзвичайних ситуаціях, у боротьбі з контрабандою, нелегальною міграцією; обмін природними ресурсами, екологічні заходи; територіальне (просторове) планування та облаштування екологічної безпеки тощо» (Н. Мікула, 2004 рік).
Як форма діяльності або елемент
«Комплекс форм та інструментів для співпраці між партнерами, які співпрацюють у галузях промисловості, сільського господарства, транспорту та зв'язку, охорони навколишнього середовища, торгівлі, виступають інвесторами та одержувачами капіталу, реалізують інші форми взаємовигідного соціально-економічного партнерства на географічно близьких територіях» (К. Балабанов, 2007 рік).
«Специфічна сфера зовнішньоекономічної, політичної, екологічної, культурної та іншої діяльності, що проводиться на регіональному рівні» (М. Долішний, П. Біленький, 2006 рік).
Розглядає транскордонну співпрацю як «інтенсивну прикордонну співпрацю в усіх сферах життя» і одночасно як економічну форму, що «сприяє регіональному розвитку, активному включенню країн у сучасний інтегрований світ» (Д. Стеченко, 2006 рік).

Продовження таблиці 1

«Сукупність організаційних та практичних, економічних джерел, які завдяки використанню відповідних допоміжних повноважень та фінансово-економічних ресурсів забезпечують стимулювання ефективного, пропорційного та збалансованого економічного зростання бортових регіонів, раціонального та економічного використання їх ресурсності з метою підвищення рівня життя та якості життя з максимальним збереженням природного поверхневого функціонування продуктивних сил» (М. Долішний, С. Злупко, 2011 рік).
Як стратегічний орієнтир
Ця частина закону спрямована на адміністративно-економічну оптимізацію регіональної структури країни та відносини між центром та лідерами задля забезпечення збалансованого розвитку шляхом максимально ефективного використання наявних внутрішніх ресурсів та стимулювання зовнішніх ресурсів в умовах глобалізації міжнародної економіки (С. Максименко, 2011 рік).
«Це система стратегічних джерел, спрямованих на регулювання розвитку регіонів для досягнення цілей цілого» (П. Луцишин, С. Федонюк, 2004 рік).

Джерело: складено на основі [1-13]

В умовах перехідної економіки та інтеграції країни до простору ЄС роль транскордонного співробітництва зростає. Враховуючи дослідження таких учених, як Н. Мікула, Н. Діденко, А. Стрижкова, можемо виділити сім об'єктивних груп передумов, що визначають актуальність транскордонного співробітництва та необхідність його здійснення на суміжних з Україною територіях [13–17].

1) Фінансово-економічні передумови. Найважливішим завданням сьогодні є пошук можливостей економічного розвитку та нових конкурентних переваг. Транснаціональне співробітництво дає можливість поєднати інтереси транскордонних регіонів у процесі вирішення спільних питань, що приводить до зменшення витрат та підвищення ефективності проєктів.

2) Організаційно-соціальні передумови. В умовах ринкової економіки виникають нові організаційні форми, у межах яких функціонують прикордонні території. Дедалі більшого значення набувають інтеграційні форми управління та використання соціальних ресурсів у забезпеченні процесів ефективного взаємодії регіонів, територіальних громад тощо.

3) Інформаційні передумови. Інтеграційні процеси сприяють розвитку інформаційних зв'язків,

які є як причиною, так і наслідком інтеграції та взаємно обумовлюють один одного.

4) Інноваційно-інвестиційні передумови. Співпраця між регіонами дає змогу залучати різні види ресурсів, працювати над актуальними інноваційними проєктами, залучати іноземні інвестиції для вирішення спільних соціально-економічних проблем.

5) Інтеграційні передумови. Глобалізаційні процеси мають суттєвий стимулюючий вплив на розвиток транскордонного співробітництва. Розширення ЄС сприяє долученню нових країн до транс'європейських мереж.

6) Передумови державного регулювання.

7) Історичні передумови (спільне історичне минуле територій або згладження історичного минулого).

Водночас окреслення передумов та визначення перспектив транскордонного співробітництва тісно пов'язані зі включенням Індексу сприяння торгівлі, Індексу конкурентоспроможності логістики та Індексу конкурентоспроможності подорожей та туризму до методики агрегування макроекономічних даних ефективності національних економік, яка використовується за сприяння Міжнародної фінансової корпорації та Всесвітнього банку (рис. 1).

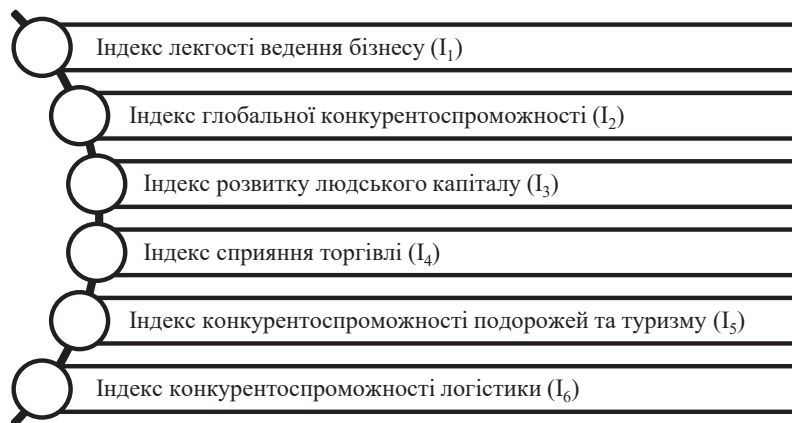

Рисунок 1 – Міжнародні індекси визначення ефективності національної економіки

Джерело: складено з використанням джерел [18–21]

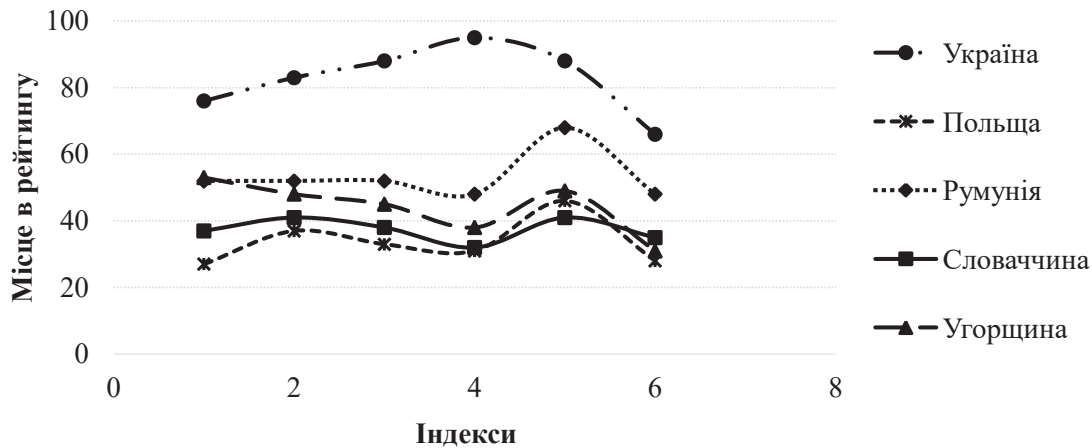

Рисунок 2 – Міжнародний рейтинг економіки України та країн-сусідів

Джерело: складено з використанням джерел [24–29]

Як демонструє рис. 2, Україна за всіма проаналізованими макроекономічними індексами має найнижчі позиції серед країн-сусідів. Однак з огляду на те, що Україна має значну кількість транскордонних територій (співробітництво з ЄС здійснюється по всій лінії спільного кордону загальною протяжністю 1 390 км з такими країнами, як Польща, Словаччина, Румунія та Угорщина), вона володіє високим рівнем потенціалу транскордонного співробітництва, оскільки має великий внутрішній ринок, значний сільськогосподарський та промисловий потенціал, запаси природних ресурсів, а також надзвичайне геополітичне положення.

В умовах грамотного зростання всіх можливостей прикордонні регіони, зокрема країна загалом, можуть отримати значну кількість іноземних інвестицій та покращити своє становище в міжнародних рейтингах конкурентоспроможності. Однак, як показують дані Світового банку, обсяг іноземних інвестицій в економіку України залишається незначним.

Так, згідно з даними Світового банку, у 2018 році частка чистого припливу прямих іноземних інвестицій у валовому внутрішньому продукті України становила 2,1%, тоді як у країнах Європи вона досягла 19,9% (Бельгія), 12,4% (Чорногорія), 6,9% (Угорщина), а в колишніх країнах СРСР – 8% (Грузія), 7,0% (Казахстан), 7,3% (Білорусь). Економічне зростання також залишається слабким через незавершеність структурних реформ, необхідних для посилення довіри інвесторів. Хоча ВВП щорічно зростає в середньому на 2%, це є слабким відновленням, оскільки йому передувало сукупне скорочення у 16% у 2014–2015 роках [20; 21].

Важливим елементом ефективності транскордонної співпраці є розвинута інфраструктура. У цьому контексті зазначимо, що на період

2016–2020 років передбачено реалізацію 25 проєктів, що спрямовані на розвиток інфраструктури прикордонних територій та охорону навколишнього середовища. При цьому реалізація цих проєктів транскордонного співробітництва регулюється правовими нормами європейського та національного законодавства, Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2016–2020 роки, Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Європейської політики сусідства на 2016–2020 роки («Україна – Польща – Білорусь», «Україна – Словаччина – Угорщина – Румунія», «Україна – Румунія», «Басейн Чорного моря»), Стратегії Європейського Союзу для Дунайського регіону, міждержавних угод з Польщею, Румунією, Словаччиною, Угорщиною [22].

Разом із низьким рівнем розвитку прикордонної транспортної інфраструктури зазначимо, що не менш важливими, проте вже декілька десятиліть проблемними аспектами, що стримують розвиток транскордонної співпраці, є:

- низькі темпи соціально-економічного розвитку прикордонних територій України та інформаційного забезпечення транскордонної співпраці;
- нерозвинуті інструменти підтримки транскордонної співпраці (повільні темпи впровадження сучасних методів контролю в пунктах пропуску; законодавчі та інституційні обмеження щодо розвитку бізнесу; відсутність спільної системи захисту від стихійних лих та надзвичайних ситуацій, економічні та інфраструктурні обмеження тощо);
- низький рівень використання туристичного потенціалу та культурної спадщини транскордонних територій;
- декларативний характер спільних пріоритетів міждержавного співробітництва, недосконалий механізм спільного планування та обмежені інструменти реалізації спільних із сусідніми

державами проєктів транскордонного співробітництва;

– низький рівень співфінансування проєктів (розмите бачення особливостей залучення фінансування транскордонних програм ЄС, що спричинено недостатністю досвіду у питаннях фандрайзингу, проблемами з менеджментом залучених коштів та складнощами в пошуку партнерів), що спричинено недосконалістю середовища кредитування (в рамках програм ЄС не передбачене дофінансування проєктів коштами приватних інвестицій, що робить невігідною співпрацю для громадського сектору та бізнесу);

– відсутність належного рівня систематизації та прозорості транскордонного співробітництва (упорядкований список усіх проєктів у регіонах знайти досить проблематично, а для отримання інформації щодо обсягів співфінансування з місцевих бюджетів необхідні інформаційні запити; поглиблює вказані проблеми також відсутність повноцінної транскордонної статистики; внаслідок цього ускладнюються оцінювання розвитку транскордонного співробітництва, аналіз кон'юнктури на транскордонних ринках, проведення науково-дослідних робіт, обґрунтування стратегічного розвитку прикордоння, своєчасне прийняття управлінських рішень).

Отже, прикордонні регіони України втрачають значну частку можливостей, що відкривають програми транскордонної співпраці з ЄС. Водночас своєчасна та якісна економічна діагностика рівня використання конкурентних переваг, а також визначення перспектив транскордонного співробітництва України в умовах євроінтеграції є базою для прийняття ефективних управлінських рішень щодо розроблення подальших напрямів та механізмів здійснення співпраці.

Попри істотний перелік проблемних аспектів, вважаємо, що основними конкурентними перевагами транскордонного співробітництва прикордонних регіонів України є:

– кадри та досвід (наявність спільних питань, які можна вирішити лише об'єднанням зусиль; ці питання перш за все стосуються сталого розвитку, турботи про стан довкілля);

– значний туристичний потенціал та наявність спільної історичної спадщини;

– євроінтеграційні настрої та тенденції прикордонних регіонів (більшість населення прикордонних територій зацікавлена у поглибленні добросусідських відносин);

– інвестиційна та інституційна бази, оскільки вони визначають структуру координаційних органів, сфери регулювання та можливості фінансового забезпечення.

З 90-х років Україна задіяна в реалізації спільних програм з державами-сусідами. Представники місцевої влади, як правило, мають досвід

роботи з програми транскордонного співробітництва. Однак водночас в одних прикордонних регіонах максимально враховані пріоритети розвитку, а в інших – лише частково. Не зрозуміло, чому механізм розвитку транскордонного співробітництва не працює досконально. Скоріше за все, прогалини існують у процесі надання пропозицій та процедурі їх врахування у програмах. Від того, наскільки досвідченими та активними є представники органів місцевої влади, залежить успішність співпраці.

Як нами було зазначено, для розвитку транскордонного співробітництва варто залучати разом із державними інші види фінансових ресурсів. Одним зі шляхів є залучення фінансів приватного сектору у формі державно-приватного партнерства (ДПП). При цьому ДПП пропонуємо розглядати як новий механізм активізації співробітництва та реалізації спільних проєктів, що базується на співпраці державного та приватного секторів.

Існує низка можливих варіантів та форм відносин державно-приватного партнерства між цими полюсами, що ґрунтуються на різних ступенях віднесення власника від держави приватному підприємцю на строки та умови, передбачені відповідною угодою про партнерство. Основною метою держави під час реалізації проєктів ДПП можна вважати ефективну передачу ризиків приватному партнеру, пов'язану з плануванням, будівництвом, фінансуванням та управлінням поточної діяльності об'єкта. Крім того, важливою метою держави є також збільшення доходів бюджету, отриманих від реалізації проєкту. Доходи бюджету можуть також збільшуватися у зв'язку з отриманням непрямих наслідків за рахунок поживлення ринку та зростання інвестиційної привабливості регіонів. Цілі приватного бізнесу визначаються прагненням отримувати та збільшувати прибуток, а цінність для підприємців має не лише розмір прибутку, але й стабільність надходжень від проєкту.

У контексті транскордонного співробітництва між Україною та ЄС ми пропонуємо звернути увагу на збільшення соціальних ресурсів для взаємодії. У попередніх дослідженнях ми розглядали соціальний капітал як ресурс для інноваційного розвитку підприємств [8; 23]. Причина розгляду використання соціального капіталу в механізмах розвитку транскордонного співробітництва полягає в тому, що ця співпраця пов'язана з різними типами мереж і повинна підтримуватися високим рівнем довіри партнерів (країн чи регіонів), які активізують зовнішньоекономічну діяльність на прикордонних територіях (рис. 3).

Основою генезису організації та розвитку транскордонного співробітництва є, на наш погляд, еволюційна теорія, засадами якої є

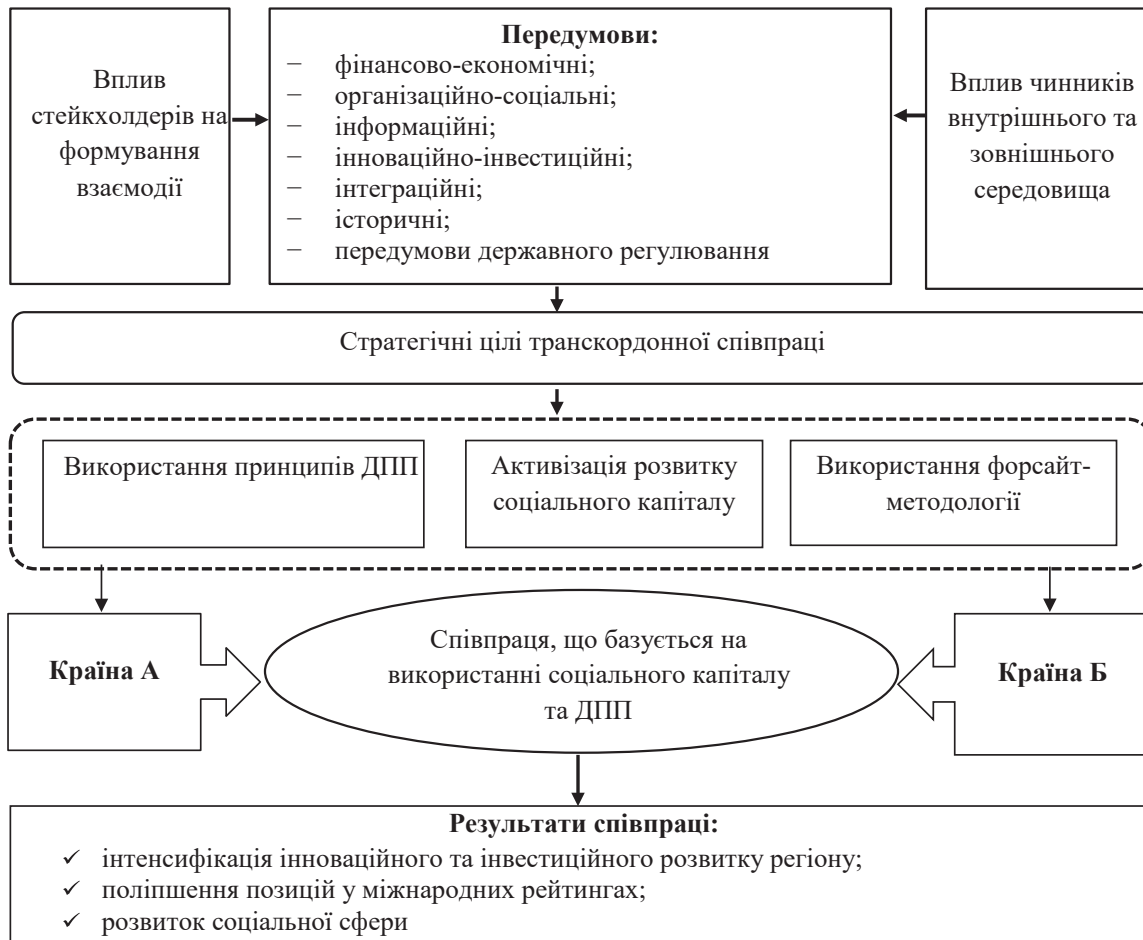

Рисунок 3 – Механізм активізації транскордонного співробітництва

Джерело: власна розробка авторів

доцільність, самоорганізація та адаптація. Розвиток цієї теорії нерозривно пов'язаний з посиленням соціальної складової. Важливою умовою стимулювання транскордонного співробітництва є підвищення рівня ефективності використання ресурсів регіонів країн та формування стратегічно орієнтованих зовнішньоекономічних зв'язків. У зв'язку з цим наша позиція зводиться до виявлення перспективних соціальних ресурсів, що безпосередньо беруть участь у процесі налагодження співпраці. Функціональне призначення соціального капіталу у транскордонному співробітництві полягає у зниженні трансакційних витрат (витрат неефективної взаємодії суб'єктів господарювання) та підвищенні ефективності реалізації проектів. В основу соціального капіталу пропонуємо покласти здатність людей працювати разом задля створення та реалізації проектів і програм, а також накопичуватись у матеріальній та нематеріальній сферах.

Сфера застосування результатів. Сферою застосування СП є здебільшого саме ті види діяльності, які становлять предмет транскордонного співробітництва. Аналіз багатьох підходів

до визначення такого виду співпраці держави та приватного сектору дав змогу дійти висновку, що ДПП – це комплекс відносин, які є стабільними й тривалими, виникають між державою в особі її центральних та регіональних органів виконавчої влади та регіонального й місцевого самоврядування, з одного боку, та представників бізнесу, інститутів громадянського суспільства й місцевих спільнот, з іншого боку, щодо перерозподілу повноважень стосовно створення інфраструктури загального користування, виконання робіт та надання послуг, які традиційно вважались монополією держави [36].

Висновки. Таким чином, аналіз сутності та перспектив розвитку транскордонного співробітництва України в умовах євроінтеграції потребує більше зусиль місцевих стейкхолдерів до транскордонної співпраці, перетворення її на невід'ємний елемент стратегічного планування. Важливо, щоби місцева влада оперативно надавала пропозиції, що сприятимуть розвитку регіонів, та використовувала всі можливості для їх лобювання під час підготовки транскордонних програм. Важливими є залучення приватного сек-

тору (використання в механізмі принципів ДПП), залучення профільних експертів для надання консультацій, а також обміну досвідом із громадськими організаціями, що мають успішний проєктний досвід. Важливим також є нарощення соціальних ресурсів задля стимулювання регіонів застосовувати індивідуальний підхід до транскордонної співпраці та посилення підтримки транскордонних проєктів у регіонах.

Отже, беручи участь у Східному партнерстві, Україна може зміцнити свої позиції як регіонального лідера. Цілком ймовірно, що ця ініціатива сприятиме здійсненню реформ в Україні та забезпечить політичну й економічну стабільність країни. Отже, поєднання державно-приватного партнерства з унікальними властивостями

соціального капіталу дасть змогу отримати такі результати:

- створення умов для залучення коштів з міжнародних фондів та донорських організацій у розвиток регіону;
- формування нової організаційно-інформаційної структури взаємодії органів влади, агентств регіонального/місцевого розвитку, неприбуткових організацій з приватним сектором;
- сприяння формуванню позитивного іміджу для залучення коштів міжнародних приватних інвесторів задля активізації транскордонного співробітництва.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є визначення напрямів оцінювання ефективності транскордонної співпраці.

Список використаних джерел:

1. Артёмов І. Транскордонне співробітництво в Європейській стратегії інтеграції України. Ужгород : Ліра, 2009. 396 с.
2. Балабанов К. Проблеми інтеграції України у світовий економічний простір. Донецьк : Вебер (Донецька філія), 2007.
3. Біла С., Романова В. Карпатський євро регіон як чинник європейської інтеграції України. *Стратегічні пріоритети*. 2013. № 3. С. 78–88.
4. Будкін В. Основні характеристики та форми транскордонного економічного співробітництва. *Економіка України*. 2008. № 12. С. 52–63.
5. Brzozowska A. Związki Blizniacze wspolpraca miedzynarodowa samorządow lokalnych. Познань : Związek Misto Polkich, 1998.
6. Галяс І. Тенденції розвитку транскордонного співробітництва між українсько-польським прикордонним регіоном у межах євро регіонів. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvnum_2012_20_33 (дата звернення: 26.12.2019).
7. Долішний М. Регіональна політика на межі XX – XXI століть: нові пріоритети. Київ : Наукова думка, 2006.
8. Дунська А., Жалдак Г. Соціальний капітал як ресурс для інноваційного розвитку підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2014. № 3 (3). С. 95–99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3%283%29_21 (дата звернення: 26.12.2019).
9. Formuszewicz R. Wspolpraca zagraniczna samorządu lokalnego w Wielkopolsce. Poznan : Instytut Zachodni, 2004. 254 s.
10. Герасимчук З., Корольчук Л. Прикордонна співпраця регіонів: методологія оцінки та шляхи активізації. Луцьк : Надстир, 2009.
11. Луцишин П. Європейські інтеграційні процеси формування єдиного ринку. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2004.
12. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво. Львів : ІРД НАН України, 2004.
13. Мікула Н., Толкованов В. Прикордонна співпраця. Київ : Крамар, 2011.
14. Рогозян Ю. Нормативне забезпечення міжрегіонального співробітництва. *Економіка та право*. 2015. № 3 (42). С. 70–76.
15. Стеченко Д. Розміщення продуктивних сил та краєзнавство. Київ : Вікарій, 2006.
16. Стрижкова А. Розвиток транскордонного співробітництва України в умовах нових геополітичних змін та підписання угоди між Україною та Європейським Союзом. *Менеджер*. 2015. № 1. С. 138–149. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzhm_2015_1_24 (дата звернення: 26.12.2019).
17. Про транскордонне співробітництво : Закон України № 1861-IV / Верховна Рада України. 2012. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1861-1520> (дата звернення: 26.12.2019).
18. Економіка та зростання / Світовий банк. 2017. URL: <http://data.worldbank.org/topic/economy-and-growth> (дата звернення: 26.12.2019).
19. Войтко С., Кокорус М. Україна на європейській арені: двомірний аналіз на основі макроекономічних критеріїв. *Східний журнал європейських досліджень*. 2015. Т. 6. № 2. URL: http://ejes.uaic.ro/статті/EJES2015_0602_VOI.pdf (дата звернення: 26.12.2019).
20. Група Світового банку та Міжнародний банк реконструкції та розвитку // Doing Business 2018: Вимірювання регуляторної якості та ефективності. URL: <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Документи/Щорічні звіт/англійська/DB16-Full-Report.pdf> (дата звернення: 26.12.2019).
21. Глобальний звіт про конкурентоспроможність 2016–2017 // Всесвітній економічний форум. Женева. URL: http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/Звіт про глобальну конкурентоспроможність2016-2017_FINAL.pdf (дата звернення: 26.12.2019).
22. Єгорова О. Транскордонні промислові парки: зарубіжний досвід та перспективи створення в Україні. *Бюлетень Дніпропетровського університету*. 2014. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=vdumov_2014_22_8\(1\)_1930](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=vdumov_2014_22_8(1)_1930) (дата звернення: 26.12.2019).

23. Жалдак Г. Становлення соціально-економічного механізму інноваційного розвитку промислових підприємств. *Технологічний аудит та виробничі резерви*. 2014. № 3 (3). С. 43–46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2014_3_3_11 (дата звернення: 26.12.2019).
24. Сидорук Т. Десять років Східного партнерства: час для перегляду. *Політичне життя*. 2018. URL: <http://jpl.donnu.edu.ua/article/view/5937> (дата звернення: 26.12.2019).

References:

1. Artomov I. (2009). *Transkordonne spivrobitnyctvo v Yevropejs'kij strategiyi integraciyi Ukrayiny* [Cross-Border Cooperation in the European Integration Strategy of Ukraine]. Uzhgorod : Lira (in Ukrainian).
2. Balabanov K. (2007) *Problemy integraciyi Ukrayiny u svitovyy ekonomichnyj prostir* [Problems of Ukraine's Integration into the World Economic Space]. Doneczk : Veber (Doneczka filiya) (in Ukrainian).
3. Bila S., Romanova V. (2013) *Karpatskyj yevroregion yak chynnyk yevropejskoyi integraciyi Ukrayiny* [Carpathian Euroregion as a factor of European integration of Ukraine]. *Strategichni priorytety*, vol. 3, pp. 78–88.
4. Budkin V. (2008) *Osnovni karakterystyky ta formy transkordonnogo ekonomichnogo spivrobitnyctva* [Essential characteristics and forms of cross-border economic cooperation]. *Ekonomika Ukrayiny*. 2008, vol. 12, pp. 52–63.
5. Brzozowska A. (1998) *Zwiazki Blizniace wspolpraca miedzynarodowa samorzadow lokalnych*. Poznan : Zwiasek Misto Polkich (in Polish).
6. Galyas I. (2012) *Tendenciyi rozvytku transkordonnogo spivrobitnyctva mizh ukrayinsko-polskym prykordonnym regionom u mezхах yevroregioniv* [Trends in the development of transborder cooperation between the Ukrainian-Polish border region within Euroregions]. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvnum_2012_20_33 (accessed: 26.12.2019).
7. Dolishnyj M. (2006) *Regional'na polityka na mezhi XX – XXI stolit: novi priorytety* [Regional Policy at the Turn of the XX – XXI Centuries]. Kyiv : Naukova dumka (in Ukrainian).
8. Dunska A., Zhaldak G. (2014) *Socialnyj kapital yak resurs dlya innovacijnogo rozvytku pidpryemstv* [Social capital as a resource for innovation development of enterprises]. *Visnyk Xmelnyckogo nacionalnogo universytetu. Ekonomichni nauky*, vol. 3 (3), pp. 95–99. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3%283%29_21 (accessed: 26.12.2019).
9. Formuszewicz R. (2004) *Wspolpraca zagraniczna samorzadu lokalnego w Wielkopolge*. Poznan : Instytut Zachodni. (in Polish).
10. Gerasymchuk Z., Korol'chuk L. (2009) *Prykordonna spivpracya regioniv: metodologiya ocinky ta shlyaxy aktyvacyi* [Cross-border cooperation of regions: methodology of evaluation and ways of activation]. Luczk: Nadstyr (in Ukrainian).
11. Lucyshyn P. (2004) *Yevropejski integracijni procesy formuvannya yedynogo rynku* [European Integration Processes for the Formation of a Single Market]. Luczk : Volyn. oblasna drukarnya, 2004 (in Ukrainian).
12. Mikula N. (2004) *Mizhterytorichne ta transkordonne spivrobitnyctvo* [Interterritorial and Transboundary Cooperation]. Lviv : IRD NAN Ukrayiny (in Ukrainian).
13. Mikula N., Tolkovanov V. (2011) *Prykordonna spivpracya* [Trans-border cooperation]. Kyiv : Kramar (in Ukrainian).
14. Rogozyan Yu. (2015) *Normatyvne zabezpechennya mizhregionalnogo spivrobitnyctva* [Normative provision of interregional cooperation]. *Ekonomika ta pravo*, vol. 3 (42), pp. 70–76.
15. Stechenko D. (2006) *Rozmishhennya produktyvnyx syl ta kraysnavstvo* [Placement of Productive Forces and Regional Studies]. Kyiv : Vikarij (in Ukrainian).
16. Stryzhkova A. (2015) *Rozvytok transkordonnogo spivrobitnyctva Ukrayiny v umovax novyx geopolitychnyx zmin ta pidpy'sannya ugody mizh Ukrainoyu ta Yevropejskym Soyuzom, Menedzher* [Development of cross-border cooperation of Ukraine in the conditions of new geopolitical changes and signing of an agreement between Ukraine and the European Union], vol. 1, pp. 138–149. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzhm_2015_1_24 (accessed: 26.12.2019).
17. Verhovna Rada Ukrayiny (2012 r.), *Zakon Ukrayiny "Pro transkordonne spivrobitnyctvo"* № 1861-IV [The Law of Ukraine "On Transboundary Cooperation" № 1861-IV]. Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1861-1520> (accessed: 26.12.2019).
18. Svitovyy bank. *Ekonomika ta zrostannya* (2017) [World Bank. Economy & Growth]. Available at: <http://data.worldbank.org/topic/economy-and-growth> (accessed: 26.12.2019).
19. Vojtko S., Kokoroz M. (2015) *Ukrayina na yevropejskij areni: dvimirnyj analiz na osnovi makroekonomichnyx kryteriyiv* [Ukraine in the European arena: a two-dimensional analysis based on macroeconomic criteria], *Svidnyj zhurnal yevropejskix doslidzen*, t. 6, vol. 2. Available at: http://ejes.uaic.ro/statti/EJES2015_0602_VOI.pdf (accessed: 26.12.2019).
20. Grupa Svitovogo banku ta Mizhnarodnyj bank rekonstrukciji ta rozvytku. *Doing Business 2018: Vymiryuvannya regulatorynoi yakosti ta efektyvnosti* [World Bank Group and International Bank for Reconstruction and Development]. Available at: <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Dokumenty/Shhorichnizvity/anglijska/DB16-Full-Report.pdf> (accessed: 26.12.2019).
21. Vsesvitnij ekonomichnyj forum. *Globalnyj zvit pro konkurentospromozhnist 2016–2017* [World Bank Group and International Bank for Reconstruction and Development]. Zheneva, Available at: http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/Zvitproglobal'nukonkurentospromozhnist'2016-2017_FINAL.pdf (accessed: 26.12.2019).
22. Yegorova O. (2014) *Transkordonni promyslovi parky: zarubizhnyj dosvid ta perspektyvy stvorennya v Ukrayini*. *Byulleten Dnipropetrovskogo universytetu*. Available at: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=vdmov_2014_22_8\(1\)_1930](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=vdmov_2014_22_8(1)_1930) (accessed: 26.12.2019).
23. Zhaldak G. (2014) *Stanovlennya socialno-ekonomichnogo mexanizmu innovacijnogo rozvytku promyslovyx pidpryemstv* [The formation of a socio-economic mechanism for the innovation development of industrial enterprises]. *Tekhnologichnyj audit ta rezervy vyrobnyctva*, vol. 3 (3), pp. 43–46. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2014_3_3_11 (accessed: 26.12.2019).

24. Sydoruk T. (2018) Desyat rokiv Sxidnogo partnerstva: chas dlya pereglyadu. Politychne zhyttya [Ten years of the Eastern partnership: a time for review]. *Politychne Zhyttia*. Available at: <http://jpl.donnu.edu.ua/article/view/5937> (accessed: 26.12.2019).

Dunka Alla, Zhaldak Hanna
National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

CROSS-BORDER COOPERATION: THE ESSENCE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

The article explores the conceptual foundations of cross-border cooperation as a direction of European integration processes in Ukraine and a significant factor in increasing the level of regional competitiveness. The basic mechanisms that allow developing foreign economic relations in the border regions of Ukraine are reviewed. It is determined that in order to ensure a qualitative updating of the economic component of the mechanism of regulation of cooperation, it is possible by increasing the efficiency of implementation of the functions assigned to it, namely: improving the financial support for the development of cross-border cooperation, encouraging the subjects of the economic system of the region to participate in its organizational and economic forms through development of foreign economic relations in the border areas of Ukraine. A mechanism for the development of cross-border cooperation is proposed, which will help to develop foreign economic relations in the border regions of Ukraine, enhance the synergistic effect of cooperation and help create new forms of cross-border cooperation. To achieve this goal, appropriate methods were used: comparative analysis and content analysis of scientific and popular sources as well as its logical analysis, induction and deduction. The research is based on the concepts of competitiveness, macroeconomic stability, theories of social capital development and public-private partnership. By combining public-private partnerships with unique features of social capital, the following results can be obtained: create conditions for attracting funds from international funds and donor organizations to the development of the region; to form a new organizational and informational structure of interaction between authorities, regional / local development agencies, non-profit organizations with the private sector; to promote the formation of a positive image for attracting international private investors' funds in order to intensify cross-border cooperation.

Key words: cross-border cooperation, Euro region, regional competitiveness, border regions, cross-border cooperation, mechanism for development of cross-border cooperation.

JEL classification: F02, F63.
